

Електронний документообіг вищого навчального закладу як складова електронного урядування

Розглянуті питання щодо систем електронного документообігу (СЕД) у вищих навчальних закладах (ВНЗ) як складових системи загальнодержавного електронного урядування. Робиться наголос на том, що проблеми створення і впровадження корпоративних, інтегрованих, інформаційних систем управління ВНЗ, до складу яких входять і системи електронного документообігу, доцільно розглядати не тільки під кутом зору збору, обробки, зберігання та аналізу інформації, яка функціонує в середовищі ВНЗ, а і в більш широкій площині, а саме, в загальнодержавній, и розглядати такі системи як локальні підсистеми загальнодержавної системи електронного урядування.

Метою впровадження електронного урядування в Україні є розвиток електронної демократії задля досягнення європейських стандартів якості електронних державних послуг, відкритості та прозорості влади для людини та громадянина, громадських організацій, бізнесу.

До інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій, які повинні забезпечувати ефективне функціонування електронного урядування, повинні входити засоби, які спираються на апробовані промислові технології і використовують перевірені моделі безпеки.

Розвиток електронного урядування – це складний процес, що потребує значних матеріальних, інтелектуальних і фінансових ресурсів та вимагає вирішення комплексу правових, організаційних, технологічних і технічних проблем, а електронний уряд — це не часткове технологічне рішення, а концепція здійснення управління державою, яка є необхідним елементом масштабного інформаційного перетворення суспільства.

Організаційні та технологічні основи електронного урядування.

Організаційні та технологічні основи електронного урядування повинні забезпечувати [1]:

- розвиток і широке впровадження засобів забезпечення віддаленого доступу до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- надання електронних державних послуг з використанням центрів (пунктів) надання послуг на основі єдиної інфраструктури міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії та взаємодії державних органів, органів місцевого самоврядування з фізичними та юридичними особами;
- створення захищеної системи міжвідомчого електронного документообігу;
- впровадження відомчих інформаційних систем планування і звітності та створення єдиної системи контролю результативності діяльності органів виконавчої влади;

- формування нормативно-правової бази, що регламентує порядок і процедури збору, зберігання та надання відомостей, що містяться в державних інформаційних системах, а також контролю за використанням державних інформаційних систем.

Основні нерозв'язані проблеми впровадження електронного урядування

Як відзначається в [2], незважаючи на стрімкий розвиток протягом останнього десятиліття інформаційно-комунікаційних технологій та широке застосування їх у державному управлінні, нерозв'язаними залишаються такі проблеми:

- відсутність національної системи індикаторів (параметрів) оцінювання стану електронного урядування;
- відсутність єдиних стандартів та регламентів функціонування системи електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису, а також ведення державних інформаційних ресурсів, адаптованих до міжнародних;
- недосконалість нормативно-правової і методологічної бази, що дає змогу органам державної влади та органам місцевого самоврядування, громадянам і суб'єктам господарювання функціонувати в умовах інформаційного суспільства;
- неврегульованість на законодавчому рівні питання надання адміністративних послуг та звернення громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування через Інтернет;
- відсутність інтегрованої системи національних інформаційних ресурсів та інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- обмеженість доступу громадян та суб'єктів господарювання до інформаційних ресурсів органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- низька якість та недостатня кількість адміністративних послуг, що надаються громадянам і суб'єктам господарювання із застосуванням електронних засобів;
- недосконалість діючих Урядового порталу, веб-сайтів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що не забезпечують інтерактивний режим функціонування та надання адміністративних послуг у режимі "єдиного вікна";
- обмеженість можливостей систем електронного документообігу органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- відсутність єдиних форматів та протоколів електронного цифрового підпису;
- низький рівень обізнаності державних службовців, представників місцевого самоврядування та громадян щодо суті та переваг електронного урядування;
- повільність процесів інформатизації бібліотек, архівів, музеїв, що може призвести до поглиблення "інформаційної нерівності";

- недостатність необхідних фінансових та матеріально-технічних ресурсів і неефективне їх використання.

Аналіз переліку існуючих нерозв'язаних проблем дозволяє стверджувати, що неодмінною умовою застосування новітніх інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій у державному управлінні є обов'язкове упорядкування діючої організації державної влади. Без цього попереднього упорядкування державного управління застосування новітніх інформаційних технологій можливе лише для інформатизації певних його функцій.

З певною долею умовності нерозв'язані проблеми можна розділи на групи, а саме, ті що пов'язані з:

1. Недосконалістю нормативно-правової і методологічної бази;
2. Недостатнім упорядкуванням організації державної влади;
3. Недостатнім рівнем підготовки працівників державних структур під кутом зору розуміння сутності Електронного уряду, розглядаючи його лише як розміщення в Інтернеті інформації і послуг;
4. Відсутністю інтегрованої системи національних інформаційних ресурсів та інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування; обмеженістю можливостей СЕД органів державної влади, місцевого самоврядування, державних установ, організацій та інших суб'єктів, які і формують національні інформаційні ресурси.

Не вдаючись в розглядання проблем перших трьох груп, зупинимось більш детально на проблемах, пов'язаних із СЕД у ВНЗ, які є одними з основних суб'єктів і складових систем електронного урядування.

Вищий навчальний заклад як корпоративна система

ВНЗ необхідно розглядати як велику організацію (корпорацію), що є стабільною багатопрофільною територіально розподіленою структурою, яка має усі необхідні управлінські системи життєзабезпечення і функціонує на принципах децентралізованого управління. Основні характеристики ВНЗ як корпорації в основному типові для представника сімейства великих організацій і представляють інтерес саме в цій якості.

Тому можна стверджувати, що інформаційна система ВНЗ повинна бути корпоративною інформаційною системою управління (КІС), яка б не тільки забезпечувала інтеграцію усіх основних ділових процесів організації і переводила їх в площину комп'ютерних технологій, а і мала можливість інтегруватись з іншими системами, в тому числі і з системами електронного урядування. Важливо зауважити і той факт, щоб така система мала "статус" системи колективної роботи, тому що електронне урядування це і є колективна робота в інтегрованому інформаційному просторі.

Забезпечити виконання основних корпоративних функцій і побудувати ефективну інформаційну систему управління ВНЗ можна лише за умови, коли ядром КІС, її системо утворюючим елементом, який забезпечує початкову інформацію для системи, буде така система, яка здатна об'єднати разом у рамках єдиної системи сучасні технології колективної роботи і надати їм абсолютно нову якість.

Проблеми створення і впровадження корпоративних інтегрованих, інформаційних систем управління ВНЗ як інструментів збору, обробки, зберігання та аналізу інформації, яка функціонує в середовищі ВНЗ, мабуть доцільно розглядати і в більш широкій площині, а саме, в загальнодержавній, і розглядати такі системи як локальні підсистеми загальнодержавної системи електронного урядування.

В якості таких доцільно розглядати системи електронного документообігу, тому що до їх складу і входять всі основні засоби, що забезпечують працездатність КІС.

Системи електронного документообігу вищих навчальних закладів як складові системи електронного урядування

СЕД в широкому розумінні – це організаційно-технічні системи, які забезпечують процеси створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також забезпечують контроль за потоками документів в організації.

Наразі, компанії розробники програмного забезпечення пропонують досить широкий вибір різноманітних СЕД, розрахованих на різні установи та організації. Це і коробкові системи з різною функціональністю, як унікальні, так і створені на базі потужних платформ (IBM Lotus Notes/Domino, IBM FileNet, Microsoft SharePoint, Oracle, EMC Documentum тощо), розробки на замовлення, гібридні системи – побудовані на основі кастомізації коробкових систем (адаптації готових продуктів під конкретних користувачів) та інше. Але що стосується ВНЗ (та інших наукових установ), абсолютна більшість СЕД, що придатні до застосування в організаціях торгівлі та виробництва, є незастосовними внаслідок того, що специфіка діяльності вищів породжує велику кількість типів та видів документів, що не використовуються в діяльності інших категорій організацій (наприклад, науково-технічні звіти, наукові статті, звіти про наукові досягнення, патенти та ін.).

На основі аналізу існуючих СЕД можна стверджувати, що для ВНЗ потрібні системи, що мають гнучку та відкриту архітектуру, дозволяють створювати власні типи та категорії документів і маршрути їх руху. Системи електронного документообігу ВНЗ можуть бути системоутворюючими складовими лише за умови, що вони будуються на інформаційних платформах, які стали де-факто і де-юре стандартами для створення інформаційних систем, засобами забезпечення колективної роботи. Розглядаючи існуючі СЕД можна також зробити ще дуже важливий висновок, а саме, незважаючи на велику кількість розробок та впроваджень, відомства та установи, в тому числі і ВНЗ, з погляду на єдиний інформаційний простір, все таки остаються ізольованими один від одного, а ефективність роботи окремо взятої установи губиться в загальній системі міжвідомчого документообігу, де ускладнені процеси контролю і збору аналітичних даних, оброблення зовнішніх документів.

Тому, створюючи СЕД для вищих навчальних закладів (а загалом і органів виконавчої влади), треба розглядати їх не тільки як засоби автоматизації внутрішнього документообігу, а як одні із важливих і основних складових систем управління електронним урядуванням, які повинні

забезпечувати інформаційний зв'язок між вищими та органами державної влади, органами місцевого самоврядування тощо. І тільки при такому підході можна буде створити єдиний інтегрований інформаційний простір, єдину інфраструктуру міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою і вищими навчальними закладами.

Передумови впровадження електронного урядування. Вищі навчальні заклади як середовища по підготовці фахівців-управлінців для роботи в інтегрованих корпоративних інформаційних середовищах

Передумовою для ефективного впровадження електронного урядування є здатність управлінців до роботи в середовищі новітніх інформаційних технологій, здатність як самотійно так і разом з іншими аналізувати комплекси ситуацій, які чекають на своє залагодження і по яких необхідно приймати конкретні рішення, розробляти різноманітні варіанти рішень, обмірковувати їх переваги і недоліки, приймати і обґрунтовувати належні управлінські рішення.

І в даному випадку треба говорити не про комп'ютерну грамотність користувачів у вузькому розумінні, а про здатність управлінців працювати в інтегрованих середовищах інформаційних систем колективної роботи і прийняття рішень.

На жаль, більшість управлінців чи взагалі не мають досвіду роботи в таких середовищах, чи їх досвід обмежується знанням офісних програм, пошукових систем Internet та електронної пошти.

Напрямки вирішення цієї проблеми можуть бути різними – це і створення науково-методичних, консультативних, навчально-методичних центрів з питань впровадження, розвитку та застосування технологій електронного урядування, це і організація тренінгів в центрах знань компаній інтеграторів інформаційних технологій та бізнес рішень тощо. Але слід зауважити, що слухачами цих центрів будуть передусім фахівці-управлінці державних структур і установ, більшості з яких бракує знання базових понять, засобів і принципів колективної роботи в інтегрованому інформаційному середовищі.

Тому, одним із доцільних напрямків вирішення цієї проблеми є підготовка у ВНЗ фахівців з іншими, чим раніше компетенціями, що і вимагає взятий урядом курс на кардинальну технологічну модернізацію української економіки. Їх формування, в свою чергу, може бути здійснено лише тоді, коли ВНЗ самі стануть потужними джерелами інноваційних ідей і технологій. І одним із шляхів руху вищої школи у цьому напрямку є трансформація організаційної моделі ВНЗ, впровадження корпоративних форм управління, реалізація принципів нового менеджменту, перенесення і адаптація принципів корпоративного управління в систему управління ВНЗ і тому подібне. ВНЗ повинні стати своєрідними полігонами по підготовці фахівців, котрі повинні оволодіти навичками колективної роботи в інтегрованому корпоративному інформаційному середовищі.

Висновки

1. Проблеми створення і впровадження корпоративних інтегрованих, інформаційних систем управління ВНЗ доцільно розглядати не тільки під кутом зору збору, обробки, зберігання '84рта аналізу інформації, яка функціонує в середовищі ВНЗ, а і в більш широкій площині, а саме, в загальнодержавній, і розглядати такі системи як локальні підсистеми загальнодержавної системи електронного урядування.
2. В якості системо утворюючих корпоративних інтегрованих, інформаційних систем управління ВНЗ доцільно розглядати системи електронного документообігу, тому що, з одного боку до їх складу входять всі основні засоби, які забезпечують працездатність КІС, а з іншого, ті ж самі засоби використовуються в системах електронного урядування.
3. Проектування, створення і впровадження систем електронного документообігу вищих навчальних закладів необхідно виконувати з урахуванням того, що вони є складовими електронного урядування. Тому, такі системи повинні будуватися на інформаційних платформах, які стали де-факто і де-юре стандартами для створення інформаційних систем, засобами забезпечення колективної роботи.
4. Вищі навчальні заклади повинні стати полігонами по підготовці фахівців-управлінців, котрі повинні оволодіти навичками колективної роботи в інтегрованих корпоративних інформаційних середовищах.

Список літератури

1. Національний центр електронного урядування, ps.gov.ua.
2. Кабінет Міністрів України, Розпорядження від 13 грудня 2010 р. № 2250-р, Київ, Про схвалення концепції розвитку електронного урядування в Україні.